

goria i fins d'esterilitat absoluta han pogut arrebaçar-nos els rebolls ubèrrims d'aquella cultura.

Quan la destrucció d'Empúries pels pirates normands, la població del litoral mediterrani tingué d'emigrar a les terres altes de l'Empordà, amagant-se en l'abundor de les seves selves milenàries que colgaven les muntanyes avui tan dessolades, aixecant al seu redós els primers temples a la creença que esdevenia en poc temps universal, infiltrant en els individus aquelles cadències fonètiques que tant devien contrastar amb la rudeza de l'expressió indiketa, els seus cants i llegendes i els seus sentiments més íntims que dia tera dia s'amassaren en els fogars, unificant-se i creant l'inestroncable tresor del patrimoni folklòric de nostra terra.

L'Empordanès, essencialment imaginatiu —has llegit per ventura teva "Les Gràcies de l'Empordà"? amic— i prompte a edificar les més belles històries, rebé de França l'esperó d'un tema ben suggerit en aquella època: Carlemany. Ben prompte aquest nom s'agegantia en tal proporció, que s'atribueixen al heroi gàlic les més extraordinàries gestes que pot crear la passió humana.

La llegenda és sempre generosa. Mai és migrada ni envejosa. Vesteix amb gales d'or i plata als herois i fins els divinitza. Majorment en aquells temps en què encara ressonaven confusament a l'Empordà els llunyars remors de l'extraordinària mitologia greco-romana. El famós incoador de la Marca Hispànica extengué l'Església fins els més recòndits llocs d'Àsia; el seu glavi, més poderós que la barra de Rutllant abatí totes les heregies, segons resa la cançó. I revestit d'una glòria insuperable entra a Catalunya. Carlemany institueix regnes brillants; dona un poder il·limitat als nobilíssims comptes d'Empúries, "per la gràcia de Déu", i funda la major part dels temples catalans. Els monjos escriptants recullen amb devoció sols comparable a la que senten per Déu la tradició dels vulgus i no dubten en santificar-lo fent-li basir de soc-arrel els cenobis de Sant Pere de Roda, de Sant Miquel de Fluvià, de Sant Quiric de Cultera i molts d'altres que per la forma de llur construcció ofereixen un graciós anacronisme digne de perdonar-se en atenció a la valor poètica que conté el germe d'aquesta tradició.

Però més endavant parlarem de la tradició empordanesa.

Sant Pere de Roda! Qui no t'ha vist, venerable monestir tant flagel·lat per l'impietat dels homes i per les violències del temps, coronat per l'aspra muntanya de Verdera!

Sant Pere de Roda, cenobi empordanès, joia de Catalunya la Vella, setial i punt d'arrel de nostra cultura, que preconitzes en la teva valetudinària construcció, esbelta encar, i noble, i imponent, la vigòria d'una època de gloriosa memòria. En tu s'enmalla nostra raça forta i valenta com les roques que t'envolten. Des d'el camí de La Selva i de Llansà i de la mar fistonejada i blava i des el Coll del Perer o a les envistes de Santa Elena, la teva còrpora immensa, eritzada de torres i de marlets, grisença i opulenta en la solitud d'aquests cimals, deserta en el nostre esperit el perfum dels més subtils aromes al recordar la teva prodigiosa omnipotència. Túrregies els destins d'aquests pobles enfonzats en les valls humídes bosquetanes i recolzats damunt les ones tranquiles de la Mar Nostra. Els teus abats, mantes voltes més poderosos que els rebels comtes d'Empúries, podien contemplar desde la carena de Verdera l'immenstiat dels seus dominis perduts en les boirines del més enllà. Baix la volta altiva del teu temple resonaren els càntics i els hosannes dels prínceps de l'Església universal. Les teves campanes poderoses aplegaren per molts anys als fidels de l'encontrada, els humils adscrits a la gleva i als altius prohoms emporitans. En les festivitats més lluïdes del "Sant Jubileu", els abats, bisbes, comtes, vescomtes, senyors i homes de tot estat i condició es confonien amb els teus monjos encaputxats i amb els clergues que cantaven les lloances a Déu mentre l'orgue difonia desde l'altre els seus sons més solemniais. En la cuina i en la llar opulenta que encara avui mostra vestigis de sa campanya, s'hi rostien les carns més encavades que passaven al refectori, de cara a la mar immensa, i apretades dintre els sargüls vessaven en els vasos dels convidats el contingut de les cires, el "nèctar" de la terra, el vi aspre de les pròdigues vinyes de l'Empordà que rajava inestroncable de les botes del celler, barrejat amb mel i pebre.

Tú poseies les riqueses més cobejades, els tresors més famosos, les relíquies dels sants més estimades. Res no hi havia de sumptuós que els pròcers no t'haguessin ofert. Els teus llibres, mis-